

Communio

Časopis Starokatolické církve v České republice

Ročník 28 (2022), číslo 1

Postní pozdrav biskupa Pavla

Budovatel mostů Miloš Čech

Z obsahu

- 2 Pozdrav biskupa Pavla k postní době 2022
 - 4 Rozhovor s Cezarym Miziou
 - 8 Budovatel mostů Miloš Čech
 - 14 Pravidla života
 - 16 Dialog Církve Mar Toma a Utrechtské unie
 - 20 Exlibris s duchovní tematikou II.
 - 23 Zaniklé starokatolické kostely – Krásná Lípa
 - 28 Povídání o herezích
-

Communio

Časopis Starokatolické církve v České republice
Ročník 28 (2022), číslo 1

Vydává Starokatolická církev v ČR,
Na Bateriích 27, Praha 6, 162 00

ISSN 1805-1243

Registrační číslo MK ČR E 20002

Redakční uzávěrka 1. 2. 2022

e-mail: stkat@starokatolici.cz, www.starokatolici.cz

Názory autorů nevyjadřují stanovisko redakce,
za obsah příspěvků zodpovídají autoři.

Náklady na výrobu čísla činí 30 Kč.

Děkujeme za příspěvek na papír a tisk.

Neoznačené fotografie archiv redakce.

Foto na titulní straně Julia Volk, Pexels.com

Třetí strana obálky Karel Beneš: Šumperský starokatolický kostel
(archiv Aloise Sassmanna)

Úvodník

Milí přátelé v Kristu,

zdravím vás na začátku nového ročníku Communia. Ačkoliv jeho první číslo už tradičně otevíráte na začátku postní doby, jeho obsah snad mohu označit za pomyslný dozvuk masopustní pestrosti. Připravili jsme v něm pro vás několik zajímavostí. Pero Petra Jana Vinše připomíná jednak sté výročí od smrti významné postavy českého starokatolictví, Miloše Čecha, a v novém seriálu pak také osudy zaniklého kostela v Krásné Lípě. Několik zajímavých starokatolik naleznete též v pokračování cyklu o exlibris od Aloise Sassmanna.

Církev však samozřejmě není jen o minulosti, ale zejména o přítomnosti jako živé společenství věřících a budoucnosti. Při zmínce o živém společenství nemohu nevzpomenout na výsledky sčítání obyvatel ČR. Ty pro nás nebyly nijak překvapivé, protože se shodovaly s dřívějšími údaji o farních obcích. Osobně vnímám jako dobré, že tak došlo k nezávislému potvrzení toho, že známe poměrně dobře počet věřících, kteří se skutečně identifikují jako starokatolíci. Takto validovaný obraz pro nás může být dobrým a především pravdivým základem pro úvahy, jak bychom vlastně mohli či měli pokračovat dál a co je či není v našich silách.

Tím se vlastně dostáváme i k podzimní synodě. Máme totiž to štěstí být církví episkopálně-synodální. Možná je tedy

vhodný čas si promyslet, co vlastně pro nás synodalita znamená a jestli si uvědomujeme její význam. Nemáme někdy tendenci ji brát tak nějak samozřejmě a formálně? Proč bychom do toho jako laici měli vstupovat, když to přece nějak běží a sami máme dost práce? Proč by duchovní správce měl delegovat důležitější věci, když je jako statutář stejně zodpovědný za vše sám? Mám na to jednoduchou odpověď. Zájem podílet se na synodalitě na všech úrovních společně je jedním z projevů živého společenství církve. Vědomí, že ji tvoříme nejen pasivně, ale právě naším aktivním životem a spoluprací na jejím provozu, budování a tím i existenci. Vždyť Kristus nás povolává, abychom byli živými údý církve, nikoliv abychom se nechali „pozřít matrikou“. Nezapomínejme tedy, že synoda, stejně jako třeba farní shromáždění, je vlastně prostorem každého z nás. Protože i to je přece součástí cesty, o které jsme ujišťováni na konci každé bohoslužby slovy: „Jděte, jste posláni!“

S přáním naplněného postního času

Lukáš M. Vytlačil
šéfredaktor

Pozdrav biskupa Pavla k postní době 2022

Milí přátelé, sestry a bratři,

v postní době zpíváme text sv. Terezie z Avily: „Nedejme se k spánku svěsti, bděme pod korouhví kříže...“ Doba postní je vůbec časem, ve kterém slyšíme apely, co nás mají probít z letargie a povzbudit k obnovenému, aktivnímu životu víry.

K tomu konečně půst je, abychom to zbytné rozlišili od podstatného, abychom trochu „potrápili“ tělo a smysly a naše myšlení tak nebylo přizemní, jakoby naším bohem bylo břicho (srov. Fp 3,19).

Jsou pryč doby, kdy si lidé mysleli, že postem je možné naklonit si božstvo na svou stranu. Přesto má půst už ve starozákonních textech své místo ve chvílích soustředěné modlitby proroka Daniela (Da 9,3), Mojžíšova setkání s Bohem (Ex 34,28) nebo jako výraz smutku nad vlastním selháním, jako vidíme u krále Davida (2S 12,16).

I nazaretský Mistr, jakkoli jej jeho odpůrci nelichotivě nazývali „milovníkem hodů a pitek“ (L 7,34), neboť narozdíl od nich, „spravedlivých“, neváhal jít u jednoho stolu s různými lidmi, má k postu respekt a když se jeho učedníci diví, že nejsou schopni uzdravit náměsíčného chlapce, Ježíš je upozorní, že mají málo víry a že k uzdravení je ještě potřeba modlitba a půst (Mt 17,21). Budme ale spravedliví, že u dalších synoptiků – Marka a Lukáše – v tomto příběhu o půs-

tu nepadne ani slovo, a tak je dost možné, že se nám do tohoto verše půst dostal tak nějak ze zbožnosti opisovačů Bible. Ale, co proti zbožnosti, ta je užitečná pro všechno! (1Tm 4,8)

Když Ježíš učí své žáky, jak se správně postit, zdůrazňuje duchovní a privátní charakter postu – na učednících nemá být poznat, že se postí! Půst na nás nemají vidět ti druzí, jinak už máme svoji odměnu skrze jejich pozornost – půst je cosi intimního mezi námi a Bohem, ne disciplína, ve které se máme spolu poměřovat a předhánět (srov. Mt 6,16–18).

Ježíš se nám v evangeliích, narozdíl od Jana Křtitele, nepředstavuje jako asketa, ale celkem opačně – jako člověk, který má sebe i druhé rád a často jej zastiheme při jídle. Pro Ježíše jsou hostiny s přáteli daleko podstatnější než půst. Navíc hostinu náš Mistr a Pán ustanovil jako rámeček, v němž se mají jeho učedníci scházet a lámat chléb a pronášet požehnání nad kalichem s vínem. Hostina je vizí budoucnosti Ježíše a učedníků – na ní se jednou všichni společně sejdem v Božím království (srov. L 22,14–20).

Dneska se o půstu vydává řada knih a lidé našich dnů ze zdravotních či sebevzdělávacích důvodů už vyzkoušeli všeli jaké druhy diet a leccjaké postní praktiky, od úplného zřeknutí se jídla a čerpání

energie z prány, až po cyklické posty, s pravidelně se střídajícími úseky jídla a postu. Každopádně je zřejmé, že půst a vůbec jistá životní skromnost přinášejí významné zdravotní benefity, což může náš zájem o postní praxi podpořit.

A tak vám, milí přátelé, přeji dobrou postní dobu, ve které skrze absenci mnoha nepodstatností zostříte svoji zbožnost i smysly a jako bonus si prodloužíte život a shodíte pár kil. Přitom je dobré neposlechnout sv. Terezií tak úplně doslova a denně se k spánku přeci jen „nechat svěsti“, neboť víme, že poruchy spánku rovněž souvisejí s nezdravým životním stylem a ponocování ničemu dobrému nepomáhá.

Tedy ve zkratce: dobrý půst by mohl vypadat takto – odstavit na vedlejší kolej některé zbytečnosti, jakými jsou ponocování, čumění do mobilu, „bílý sex“ (návštěva ledničky v noci) a přejídání vůbec, naopak zkusit ubrat, nejen si odepřít maso, ale prostě s rozumem ubrat (a každý ví, čeho, nejen jídla, ale třeba

času na technologiích, v hospodě apod.). A k tomu zařadit dobré rozhodnutí a získaný čas posvětit: přečíst během postu nějakou dobrou duchovní knihu, nebo dvě, nebo tři, každý podle schopností.

Mějme stále na mysli, že jak se postíme, to má zůstat mezi námi a Bohem! Oběťmi a ztrátami postu mají být špatné návyky a redukce nadbytečností, nikoli partneři a děti – ne, že se do postu pohroužíme tak, až budeme hlady a nervozitou vibrovat a nebude s námi k vydržení. – Ježíšův návod na půst je zcela opačný – vypadat při tom skvěle, vonět a působit svěže! (Mt 6,16)

Svěží, voňavý a užitečný půst vám i sobě přeje

+ Pavel

V Praze 28. 1. 2022 o svátku
sv. Tomáše Akvinského

Tudy vede můj život

Rozhovor s Cezarym Miziou

K dalšímu rozhovoru jsem tentokrát nemusel daleko. Oslovil jsem svého faráře a přítele Cezaryho Miziou. Ten loni oslavil krásné jubileum svého kněžství. Zeptal jsem se jej proto, co jej ke kněžství přivedlo a jak se to vlastně stalo, že se ocitl v České republice.

V loňském roce jsi oslavil 30 let od kněžského svěcení. Jak jsi vlastně v sobě poznal to povolání? V Polsku je to stále velmi ceněné. Uvažoval jsi o tom třeba už v dětství, nebo jsi to v sobě objevil až později?

V dětství a raném dospívání jsem o kněžské službě neuvažoval. Pocházím sice z tradiční římskokatolické rodiny, ale moji rodiče nebyli nijak zvlášť horliví katolíci. Už na konci střední školy jsem se začal označovat za ateistu a do kostela jsem nechodil. Po střední škole jsem se setkal s charismatickým hnutím. Nejprve to byl zážitek osobního setkání s Ježíšem, který mi dal víru, a teprve po nějaké době se objevila myšlenka a výzva sloužit Kristu jako kněz. Pokusil jsem se na tuto výzvu odpovědět a začal jsem hledat mezi různými možnostmi. Pak se naskytla příležitost zúčastnit se rekolekcí pro povolání, které pořádala Kongregace Kněží Mariánů. Jel jsem na tyto rekolekce do Čenstochové. Velmi se mi to líbilo, ale nebyl jsem hned přesvědčen, že to je moje cesta. Dobře si vzpomínám, jak jsem vyšel z exercičního domu a otevřel bránu: na jedné straně brány jsem byl přesvědčen, že tudy cesta nevede, a když

jsem vyšel ven, byl jsem zcela přesvědčen, že tudy vede můj život.

To musela být silná zkušenost. Co bylo dále?

Krátce po této zkušenosti jsem vstoupil do Kongregace Kněží Mariánů v Polsku, kde jsem absolvoval postulát a noviciát, a poté jsem začal studovat teologii na Katolické univerzitě v Lublinu. Žil jsem v semináři Kněží Mariánů a krátce po noviciátu jsem začal mít pochybnosti, zejména o celibátu. Protože v římskokatolické církvi nebyla možnost být ženatým knězem, začal jsem se zajímat o východní liturgii a přemýšlel jsem, zda je možné změnit ritus a být ženatým knězem. Ukázalo se, že je to velmi obtížné, vlastně nemožné. Přes velké pochybnosti o celibátu jsem se rozhodl přijmout diakonát a později kněžské svěcení. O svém kněžském povolání jsem nikdy nepochyboval, ale jak už jsem řekl, pochybnosti o spojení kněžství a celibátu mě provázely velmi silně. Velmi lituji, že jsem navzdory těmto pochybnostem nedůvěřoval Bohu a pokračoval na této cestě.

Takže jsi absolvoval univerzitu v Lublinu. Byl jsi pak hned poslán do Čech, nebo jsi měl ještě nějaké působiště?

Už během studií v době komunismu jsem spolupracoval s podzemní církví na Slovensku. Když jsem pak byl vysvěcen v roce 1991, byl jsem poslán na Slovensko. Tehdy to ještě byla součást Československa. Na první roky své kněžské služby na Slovensku v obci Omšenie a v lázeňském městě Trenčianské Teplice mám velmi hezké vzpomínky. První rok jsem pracoval na Slovensku a když se pak československá federace rozdělila na dva státy, přešel jsem na moravskou stranu. Byl jsem poslán do obcí Brumov-Bylnice a Nedašov, kde jsem se stal kaplanem a úspěšně pracoval s dětmi, pro které jsem organizoval speciální mše svaté. Další zajímavá práce byla v Praze, když jsem byl rok farářem v centru Prahy. V té době otevírali mariáni novou instituci. Pro nás to bylo úplně jiné prostředí – velkoměsto a jiný druh práce s lidmi. Poznal jsem tam také mnoho zajímavých lidí a dodnes tam mám přátele a známé. Ze všech farností, kde jsem v minulosti působil, mám však nejhezčí vzpomínky na farnosti Brumov-Bylnice a Vlachovice, kde jsem poznal úžasné lidi, se kterými jsem stále v kontaktu. Líbí se mi silná slovanská kultura na Valašsku. Lidé jsou tam velmi otevření, vstřícní a ochotní pomoci.

Do Polska ses ovšem ještě na nějakou dobu vrátil, je to tak?

Po ukončení tříletého misijního působení jsem se vrátil na svou alma mater k postgraduálnímu studiu pastorální

teologie. V letech 1995–2000 jsem byl zapojen do misijního formačního programu „komunity na cestě do Emauz“. V té době (1996–1998) jsem také vedl Evangelizační školu pro studenty různých akademických oborů včetně teologie. Jednalo se o seminář pro budoucí laické misionáře a kazatele.

Během studia pastorální teologie jsem publikoval své články o křesťanském kerygmatu a roli charismat v evangelizaci. Na univerzitě i ve své službě jsem spolupracoval s mnoha evangelizačními hnutími, jako jsou Neokatechumenátní cesta, Charismatická obnova, Meč Duha, Metanoia, společenství na cestě do Emauz a kurzy Alfa. Vedl jsem biblická setkání pro bezdomovce a osoby závislé na návykových látkách.

Vím, že jsi působil i ve Velké Británii, jak se to stalo?

Po ukončení doktorského studia jsem v letech 2001–2003 začal přednášet praktickou teologii na Univerzitě Palackého v Olomouci v České republice. Současně jsem se věnoval evangelizaci mládeže v nedaleké farnosti v Dubu nad Moravou.

Poté jsem obdržel pastorační jmenování do Westminsterské katedrály v Londýně v Anglii, kam jsem na rok odjel. K mým povinnostem patřila liturgie s kázáním v angličtině, návštěvy v domácnostech a také služba mládeži z Polska, České republiky a Slovenska. Během svého působení v Londýně jsem také sloužil mnoha národnostním skupinám z Asie a Afriky.

A pak už definitivně Čechy?

Po návratu z Londýna zpět do České republiky jsem se stal členem Starokatolické církve v České republice.

V roce 2004 jsem se oženil se svou ženou Alicí a jako manželé jsme odjeli na rok do Anglie, kde jsme pracovali jako sociální pracovníci pro metodistickou organizaci sídlící nedaleko Cambridge v Anglii.

Abychom se usadili, vrátili jsme se do České republiky. Svou misijní práci jsme zahájili založením křesťanského společenství v Českém Těšíně. Našel jsem zaměstnání na Slezské univerzitě v Opavě a devět let jsem přednášel psychologii, filozofii a sociální práci. V následujícím roce jsem začal přednášet praktickou teologii na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dnes máme čtyři děti, dva syny a dvě dcery. Šestnáctiletého Efrema, jedenáctiletého Jeremiáše, čtrnáctiletou Noemi a osmiletou Cyntii.

Zmínil jsi misii a také sociální práci, kterou jsi přednášel na Slezské univer-

zitě. K těmto dvěma oblastem máš, jak vím, stále blízko. Prozrad' čtenářům Communia něco z toho, co v těchto oblastech děláš.

Dlouhodobě se s manželkou věnujeme různým evangelizačním projektům. Zapojujeme se do misijních projektů určených pro bezdomovce a emigranty. V roce 2015 jsem se zúčastnil zahraniční cesty do Turecka, Srbska a Bulharska, kde jsme svědčili o evangeliu a začlenili ho do humanitární pomoci pro emigranty na cestě do západní Evropy.

Moje žena Alice je psycholožkou a rodinnou terapeutkou. Specializuje se na rodinnou terapii (systemickou psychoterapii), poruchy v dětských, pěstounských a adoptivních rodinách.

S manželkou se také zapojujeme do mnoha ekumenických iniciativ a úzce spolupracujeme s přáteli z evangelických církví, ale i s církví římskokatolickou. Například pořádáme spolu s přáteli z římské církve takzvané „kurzy Beta“. Je to vlastně jakési pokračování kurzu Alfa, upravené pro specifickou skupinu lidí bez domova.

Jak bys popsal to, co ti tvá služba dává?

Své povolání vnímám jako pokračování setkání s Bohem, který mi dal víru a ukázal se mi jako milující, odpouštějící Bůh a zároveň jako silný Bůh, který má moc uchopit člověka a jeho život do svých rukou a svých plánů. Je to Bůh, který dokáže dělat zázraky.

Ne vždy prožívám Boží přítomnost tak živě. Vzpomínám na začátky v Těšíně, když jsme tu s manželkou Alicí začali zakládat starokatolické společenství. Když

jsme na mši byli jen my dva a později s dětmi, měli jsme pochybnosti, zda to, co děláme, má smysl. Někteří lidé v průběhu let přicházeli a odcházeli a byly to těžké chvíle, kdy jsme se museli zmobilizovat, abychom vůbec mohli pokračovat. Bůh ale pomáhá. Po eucharistii nastává okamžik, který je takovým okamžikem naplnění a ujištění, že ten, který přichází, dává ve svátosti sílu věčného života a naději, že dokončí to, co je ve mně hříšné a nedokonalé.

Co plánuješ do budoucna?

Mám radost, že se chýlí ke konci rekonstrukce naší kaple. Covid nám to trochu zkomplikoval, ale zdá se, že vše směřuje ke zdárnému konci a Velikonoce bychom už snad mohli sloužit ve svém. Taký mi to dává velkou naději do budoucna, protože jsme ten prostor koncipovali nejen jako kapli, ale jako univerzální místo pro setkávání. Navíc je docela dobře umístěn blízko centru města a tak by to mohlo přivést další lidi do naší farnosti.

Také jsem začal studovat postgraduální studium na Univerzitě Palackého v Olomouci a věřím, že by mi to mohlo poskytnout další příležitosti v uplatnění se v civilním sektoru.

Přeji ti, aby ti v tom Bůh žehnal a děkuji za rozhovor.

Připravil Kamil František Kozelský

Foto: archiv autora

Miloš Čech – budovatel mostů mezi českým a německým starokatolicstvím¹

Starokatolická církev na našem území v 19. a v první polovině 20. století byla převážně německojazyčným fenoménem. Přesto se ale vzpírá jednoznačné národnostní klasifikaci a schematizaci. Naopak, neustále přinášela osobnosti a situace, které více či méně ostrou národnostní linii překračovaly. Příkladem může být její první správce biskupství Miloš Čech – nebo též Amandus Czech – od jehož smrti jsme si na přelomu roku připomněli 100 let.

Miloš Čech se narodil 15. dubna roku 1855 v Litni u Hořovic v dnešním okrese Beroun. Jeho otec, František Jaroslav Čech sloužil jako panský hospodář a rodina se počítala mezi české vlastence. O devět let starším bratrem Miloše byl Svatopluk Čech, který se později proslavil jako český básník, prozaik, novinář a dodnes oblíbený autor příběhů o cestách pana Broučka. Miloši Čechovi se dostalo dobrého vzdělání, do školy chodil nejprve ve Vraném, později pak v Mnichově Hradišti. Na útraty svého strýce byl dán na gymnázium v Mladé Boleslavi, ale počátkem školního roku 1866–67 byl přijat za bezplatného chovance arcibiskupského konviktu a studoval na novoměstském gymnáziu. Zde si velmi dobře osvojil německý jazyk a jeho životní cesta nabrala směr k duchovenské kariéře.

Už během svých gymnaziálních studií byl Miloš Čech literárně činný – v češtině. Přispíval do beletristického týdeníku Lumír, který v letech 1873–1876 vedl jeho bratr Svatopluk, a také do humoristického a satirického obrázkového týdeníku Paleček, kde vystupoval pod pseudonymem Jan z Lípy. Po úspěšné maturitě se rozhodl pro kněžská studia a nastoupil do pražského semináře. Zde ale nebyl příliš spokojený pro poněkud rigidní atmosféru, která zde panovala a tak změnil vzdělávací instituci a zamířil do semináře litoměřického. Ten se v této

Amandus Czech jako správce starokatolického biskupství ve Varnsdorfu

¹ Původní text byl publikován 4. ledna 2022 na internetovém portálu *Náboženský infoservis*.

době stával oblíbeným útočištěm liberálně smýšlejících kandidátů duchovní služby, protože zde panovala pokroková atmosféra ovlivněná dílem pražského filozofa a teologa Bernarda Bolzana. Jeho přímití žáci byli sice ze semináře většinou vystrnaděni po nucené rezignaci biskupa Josefa Františka Hurdálka, ale určitá bolzanistická otevřenost vzdělávací instituci zůstala. Není proto divu, že řada budoucích starokatolických duchovních prošla právě touto teologickou institucí. Národnostní situace semináře byla poměrně vyrovnaná a čeští a němečtí alumni zde tvořili zhruba vyrovnaný počet, takže i setkávání mezi českým a německým zde bylo na denním pořádku.

Na kněze byl Miloš Čech vysvěcen 20. července 1878 v Litoměřicích. Jeho světitel byl světitel biskup pražské arcidiecéze a titulární biskup joppenský Karel František Průcha. Prvním větším duchovním působištěm novokněze Čecha se stala obec Český Dub v Podještědí. Bylo to město s téměř vyrovnaným poměrem českého a německého obyvatelstva, jehož kulturní tradici formovaly takové osobnosti jako Bedřich Smetana nebo Karolína Světlá. Miloš Čech se zde stal duší české minority a také jednatelem České besedy, která byla ve městě založena v roce 1869. Jeho vlastenecké a české národovecké aktivity se nicméně nesetkávaly s pochopením u německé části jeho farníků, kteří si na českého faráře – který ovšem v té době hovořil už perfektní němčinou – opakovaně stěžovali. Možná i to přimělo Miloše Čecha k tomu, aby svou další cestu přehodnotil a v roce 1880, tedy dva roky po svém

Dědictví Miloše Čecha pro české církevní prostředí je především v jeho široké národnostní rozkročenosti a tolerance. Díky němu se ze starokatolické církve nestala úzce národnostně profilovaná organizace zcela německého charakteru.

vysvěcení, přestoupil do starokatolické církve. Údajně mu byl nabízen post biskupského sekretáře a kanovníka v Praze, pokud svůj přestup přehodnotí, ale Miloš Čech už byl pevně rozhodnut.

První dva roky po svém přestupu se Miloš Čech stal kooperátorem ve varnsdorfské starokatolické farnosti, která

byla přirozeným centrem severočeského starokatolictví pod vedením faráře Antona Nittela. Starokatolická církev byla v té době ještě velice mladým fenoménem. Zformovala se po 1. vatikánském koncilu, který v roce 1870 přijal nová katolická dogmata o neomylnosti římského biskupa a o papežském univerzálním primátu. Liberální němečtí katolíci, kteří tato nová dogmata odmítli uznat, vytvořili společenství, které si dalo do názvu termín „starokatolická“ církev – tedy církev hlásící se k oné staré katolické církvi před změnami koncilu. Rakouská monarchie, která byla úzce spojená s římskokatolickou církví, nebyla těmto „odpadlíkům“ příliš nakloněna. Přestože žádosti o státní uznání církve byly opakovaně podávány už od roku 1872, došlo k němu nakonec až v roce 1877. A rakouské úřady různými cestami ztrpčovaly starokatolíkům život, odmítaly žádosti o zřízení nových farních a filiálních obcí a ustanovování duchovních. Konečně toho se později velmi dobrým příkladem stal i sám Miloš Čech. Zároveň byla starokatolická církev v podstatě bez výjimky církví německou, proto také Miloš Čech v této době začíná užívat varianty svého jména a stává se z něj Amandus Czech. Začíná také pravidelně publikovat v němčině – už v roce 1880 vydává útluu knížku *Eine Erklärung über das Wesen und die Ziele der alt-katholischen Bewegung* (Objasnění podstaty a cílů starokatolického hnutí) a o rok později adresuje litoměřickému biskupovi Antonínu Ludvíku Frindovi sedmdesátistránkovou odpověď na exkomunikaci, kterou na něj biskup uvalil.

V březnu roku 1881 byl Amandus Czech povolán do Vídně, aby se stal tamním starokatolickým farářem. Vídeňská farnost byla jednou z prvních tří starokatolických farností v rakouské monarchii a užívala od roku 1871 městský kostel Krista Spasitele (Salvatorkirche). Vídeňským farářem zůstal Amandus Czech až do roku 1896. V roce 1883 se oženil s německy mluvící starokatoličkou Johannou Endlerovou. V letech 1882–1886 vypomáhal spolu s pasovským farářem Franzem Wohlmannem i s pastorační starokatolické farností v Riedu. Současně pracoval na starokatolické modlitební knize a zpěvníku, který nakonec vychází pod titulem *Altkatholisches Gebet- und Gesangbuch* poprvé v roce 1887.

V roce 1888 se konala synoda rakouské církve, která měla za úkol mimo jiné zvolit nového správce biskupství. Tato úloha byla dosud vykonávána varnsdorfským farářem Antonem Nittelem, který ale i vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohl všechny s tím spojené povinnosti plně zastávat. Byl to sám Nittel, který Czecha na funkci správce biskupství navrhl a volba proběhla jednohlasně. Už na okolnostech kolem volby se ale ukázal tlak rakouských úřadů vůči starokatolíkům. Podle katolické eklesiologie a sebestopozumění starokatolíků by ve skutečnosti měla proběhnout volba biskupa, nikoli pouze správce biskupství. Německá a švýcarská starokatolická církev, které se obě formovaly ve stejné době jako starokatolická církev v Rakousku, už své biskupy dávno zvolily a s pomocí nizozemských biskupů, kteří nebyli ve společenství s Římem je i vysvětily. Rakouské úřady

Amandus Czech (vlevo dole) na starokatolickém kongresu v Rotterdamu spolu s biskupy roku 1894

nejen, že odmítaly dovolit volbu biskupa na svém území, ale dokonce odmítly do země vpustit i německého starokatolického biskupa Josepha Huberta Reinkense, když byl pozván, aby uděloval biřmování. Proto například kandidáti kněžství z rakouské církve museli být svěceni mimo rakouské území, například v Bonnu.

V září 1889 byla pod vedením utrechtského arcibiskupa Johannese Heykampa založena Utrechtská unie jako evropské společenství starokatolických církví, respektive jako synodní orgán jejich biskupů. Amandus Czech se jako jediný tohoto založení neúčastnil, právě proto, že mu nebylo dovoleno, aby se stal bis-

kupem. Zdůvodnění rakouských úřadů bylo skutečně kouzelné – nebylo možné, aby starokatolická církev měla biskupa, protože nedisponuje dostatečným materiálním zázemím k tomu, aby zajistila důstojný výkon tohoto vznešeného úřadu, a tak by starokatolický biskup byl jen pohoršením. Že šlo o očividně šikanózní a svévolné rozhodnutí je velmi dobře patrné i z toho, že ono „materiální zázemí“, které rakouské úřady požadovaly, mělo mít podobu finančních prostředků v takové výši, aby bylo možné biskupský úřad provozovat pouze z úroků, které by z nich plynuly. Takový požadavek byl pro mladou církev očividně nesplnitelný.

Amandus Czech s manželkou a dětmi Erichem a Klárkou (foto ze sbírky Oskara Holaty)

V roce 1897 odešel do penze varnsdorfský farář Anton Nittel a Amandus Czech se stal jeho nástupcem. Vzhledem k tomu, že početně bylo severočeské starokatolictví silnější než obce na území dnešního Rakouska, bylo zároveň rozhodnuto, že se do Varnsdorfu přesune i sídlo biskupství. Velký kostel Proměnění Páně, který zde starokatolíci zbudovali už v letech 1872–1873 se tak stal první rakouskou starokatolickou katedrálou (kterou zůstal až do roku 1995).

Z Varnsdorfu se Amandus Czech duchovně staral o celou rakouskou starokatolickou církev, jak prostřednictvím častých cest, tak prostřednictvím svých kázání a pastorálních listů, které vycházely i tiskem. Jeho modlitební kniha a zpěvník se dočkaly celkem čtyř vydání,

naposledy v roce 1921. Mimo to sepsal Amandus Czech i modlitební knihu pro mládež a oblíbenou a opakovaně přetiskovanou knihu biblických příběhů ze Starého i Nového zákona. Velmi výrazně vystoupil Amandus Czech na dvou vídeňských starokatolických kongresech v letech 1897 a 1909. Udržoval také živé kontakty s anglikánskou církví, ve Vídni ještě jako farář přijal návštěvu dvou anglikánských biskupů a sám se jako reprezentant rakouské starokatolické církve účastnil třetí Lambethské konference, nejvýznamnějšího biskupského synodu celého Anglikánského společenství, v roce 1888. Předjímal tak společenství, do kterého později starokatolické a anglikánské církve vstoupily roku 1931.

Zásadní roli sehrál Amandus Czech i ve formování českojazyčného starokatolictví. Když v roce 1899 začal v Praze působit český kněz František Iška, poskytl mu Amandus Czech organizační zastrešení. Přestože s Iškou a jeho obcí nebyla vždy úplně snadná komunikace, podařilo se zejména díky Czechovu diplomatickému vystupování a díky tomu, že dokázal komunikovat dobře nejen německy ale samozřejmě i česky a chápal potřeby českého obyvatelstva, dobře zakotvit pražskou obec do struktur varnsdorfského biskupství – takže ji nakonec nesmetla ani duchovní krize v počátku československé republiky, kdy to jeden čas vypadalo, že se jazykově čeští starokatolíci jako celek přimknou k vznikající církvi československé.

Vznik Československa v roce 1918 proměnil pro rakouskou starokatolickou církev celou geografickou a politickou situaci. Najednou se nacházela ve dvou oddělených státech. Zpočátku zůstával Varnsdorf biskupstvím i pro Rakousko, ale záhy se ukázalo, že je to situace neudržitelná. Rakouská část církve se tedy postupně konstituovala jako samostatné biskupství a Varnsdorf zůstal sídlem diecéze pro starokatolické farnosti na území Československa. Nová československá vláda také už nesdílela represivní přístup ke starokatolíkům a přestala je omezovat v možnostech zakládání obcí a volby vlastních orgánů, včetně biskupa.

Pro Amanda Czech už ale v té době bylo pozdě. Jeho zdraví postupně upadalo, částečně i pod velkým pracovním vypětím, kterému byl vystaven po dobu 1. světové války a při následných jednáních

o rozdělení církve. Přestože na něj někteří duchovní opakovaně tlačili, aby přijal možnost volby za biskupa, nikdy k tomu nedošlo – a to i když byl kandidátem tak očividným, že ho někteří za biskupa začali titulovat i bez volby a svěcení.

Namísto toho zemřel Amandus Czech neočekávaně po osmidenní nemoci opatřen svátostmi umírajících 1. ledna roku 1922 v deset hodin dopoledne v 67. roce svého života. Dobová starokatolická periodika shrnují jeho odkaz těmito slovy: „Smrt nám správce biskupství vyrvala a vzala nám toho, který jako jediný mezi námi se jevil být vyzbrojen těmi dary, které jsou předpokladem jeho úřadu: důstojný dojem, dar řeči, všeobecné znalosti, vzdělání, umění držet lidi, když je to zapotřebí na odstup a s tím spojená jednoduchá přátelskost, kterou všichni, kdo s ním měli co do činění, si tak cenili. Krátce řečeno, celá osobnost biskupa a současně bratra mezi bratry.“

Dědictví Miloše Čecha pro české církevní prostředí je především v jeho široké národnostní rozkročenosti a tolerance. Díky němu se ze starokatolické církve nestala úzce národnostně profilovaná organizace zcela německého charakteru, což mělo zásadní dopad na skutečnost, že zůstala církev zachována i po odsunu velké většiny svých věřících v roce 1945. Jako průkopníka můžeme Miloše Čecha považovat i ve vztazích mezi starokatolictvím a anglikánstvím, které se stále prohlubují a v naší zemi už dospěly k plné institucionální jednotě.

*Petr Jan Vinš
Foto: archiv autora*

Pravidla života

Stále větší počet křesťanů naráží v současnosti na skutečnost, že je příliš mnoho příležitostí, příliš mnoho lákadel, příliš mnoho možností, co dělat, jak se realizovat, a také příliš mnoho stresu. V hektické době najednou jako by nezbýval čas na hledání duchovního rozměru života. Lidé zjišťují, že jejich diáře jsou přeplněné, ale často spíše věcmi neodkladnými, nikoli důležitými. Pokud už někde nasměle ťuká pocit, že by bylo třeba něco změnit, není vůbec jasné, co vlastně. Na konci dne, týdne či měsíce pak člověk vůbec neví, zda nakládal se svým časem, silami a prostředky smysluplně, či zda se pouze nechal vláčet okolnostmi. Mnozí křesťané, pokud si vůbec onu myšlenku připustí, mají pocit stagnace ve svém osobním i duchovním životě.

V sekulárním světě se stal módou koučink, tedy proces podporující hledání individuálních řešení a rozvoj člověka v jím zvolené oblasti. Ve světě křesťanském se spolu s rozšířením hnutí nového mnišství (new monasticism) také zvyšuje zájem o formulování pravidla života jako cesty, jak vnést do individuálního života rytmus a řád. Pravidlo se zároveň má stát pomocníkem duchovního růstu.

Doceněno je v této oblasti mnišské hnutí raného křesťanství. Jako nejznámější a nejzmiňovanější pravidlo je uváděna Řehole sv. Benedikta, která se prosadila jako komplexní v 9. stol. a vytlačila z Evropy starší řehole, např. Kolumbánovu. Odkaz k dějinám křesťanství je však spíše potvrzujícím argumentem, že koncept pravidla života není nic no-

vého, zvláště pak není ničím odporujícím křesťanské praxi. Biblické zakotvení existence pravidel jako určité disciplíny odkazuje k apoštolu Pavlovi a lze je najít např. v 1 K 9,24–27 či 2 Tm 2,3–7. Je přirozené, že původní pravidla mnišských komunit slouží spíše jako vzor či inspirace, protože člověk, žijící v současném světě by těžko naplňoval jejich rámec.

Na zahraničních křesťanských webech najdeme návody (popřípadě odkazy na různé příručky), která se k formulaci svého osobního pravidla vší dobrot. Některé návody začínají obecnými principy, jiné se odvíjejí o různých oblastí života, které by měly zůstat v rovnováze. Většina z těchto oblastí zmiňuje modlitbu, způsob využívání času a prostředků, životní styl a odpovědnost. Některé další pak přidávají oblasti jako je služba a sebevzdělávání.

Ty opravdu dobré návody zdůrazňují dvě důležité věci:

1. Autenticitu

Ray Simpson, spjatý s komunitou Aidana a Hildy napsal: *Žít autenticky znamená, že si vybírám svůj životní styl, nepodléhám tomu, který mi podstrkují druzí. Znamená to, že využívám svůj čas, obdarování i peníze podle svého nejhlubšího přesvědčení.* Pravidlo, které si jedinec vytváří, by mělo být právě takové, aby mu bylo „na míru“, aby odpovídalo na otázky, které si v daném životním období klade. Vyroste-li z nich, je na čase pravidlo změnit.

2. Jednoduchost

Člověk by měl na sebe brát jen takový závazek, jaký unese. Pravidlo by tedy nemělo být idealizovanou verzí toho, čím si člověk přeje být, ale spíše krokem

na cestě. Krokem, který je dosažitelný a realizovatelný. Přirozeně, že existuje nějaké zacílení, které by měl mít člověk před očima, ale i toto zacílení by mělo být možno změnit (např. pod tlakem Božího volání jinak). V tomto smyslu by pravidlo mělo být pomocníkem při vytváření dobrých návyků.

Vytvoření dobrého pravidla života chce svůj čas. Asi netřeba zdůrazňovat, že pravidlo se vytváří ve spolupráci s Boží režií, je tedy nutné vyhradit si nějaký čas na modlitbu a sebereflexi.

Je užitečné rozdělit si své úvahy na určité oblasti života. V rámci těchto oblastí lze pak dělit dál. Jako příklad může sloužit např. následující dělení:¹

- Vztah k Bohu (tradičně se dělí na četbu a rozjímání Písma, modlitbu, samotu s Bohem, případně studium)
- Osobní život (sem patří otázky životosprávy, odpočinku, nakládání s nadáním, vědomostmi a majetkem)
- Vztahy (partnerský a rodinný život, přátelé, vztah k lidem v okolí)
- Práce (vztahy na pracovišti, práce a odpovědnosti, vzdělávání a kariérní rozvoj)
- Církev (způsob zapojení v církvi, dobrovolnická činnost)

Ze schématu je vidět, že většina oblastí, jichž se pravidlo dotýká, jsou ty, které vypadají zdánlivě „ne-zbožně“. Osobní duchovní život je pouze jednou z oblastí, sice klíčovou, ale nikoli jedinou. Jednotlivé oblasti života pak lze tam, kde je to nutné (tj. kde vytváří člověk nějaký

návyk) konkretizovat např. pravidlem „Každý týden zatelefonoji osamělé tetě“. Teta se mi může ztráct ze zřetele proto, že to moc s telefonem neumí a sama tedy moc nevolá, nebo také proto, že je celkem protivná a zatelefonovat jí stojí člověka jistě sebezapření.

Prvotní nástřel pravidel radí nepřehnat to, doporučuje tedy ke každé oblasti života na počátku tak 3 body, ale zato velice konkrétní. Milovníci tabulek a schémat si pak mohou vše vytisknout v přehledném schématu ala Modrý život. Jedna z možností, jak ztvárnit pravidlo je uvedena třeba na internetových stránkách All Soul Episcopal Parish v kalifornském Berkeley.²

Formulace osobního pravidla života může být inspirací např. pro postní zamýšlení nad tím, jak si ve svém duchovním životě stojím.

Darina Bártová

Použité zdroje:

- Linneman, Jeremy: *Skip Resolutions – Make a Rule of Life*. Christian Living, 2018
- Templar, Richard: *The Rules of Life*. Pearson Education Limited, 2015
- – : *Rule of Life*. The Order of Mission. Dostupné on-line: < <https://www.missionorder.org/rule-of-tom> > [cit. 30. 1. 2022]
- – : *Developing a personal rule of life*. Dostupné on-line: < https://www.cslewisinstitute.org/webfm_send/338 > [cit. 30. 1. 2022]

1 Jeremy Linneman: *Skip Resolutions – Make a Rule of Life*. Christian Living, 2018.

2 Examples of different Rules of Life. All Soul Episcopal Parish Websites. Dostupné on-line: <<http://www.allsoulsparish.org/christian-formation/adult/rule-life-resources/>> [cit. 30. 1. 2022]

Dialog Církve Mar Toma a Utrechtské unie

Navazování dialogu a spolupráce s různými církvemi je jednou z důležitých charakteristik společenství starokatolických církví sdružených v Utrechtské unii. Zatímco uzavření plného svátostného společenství s církvemi anglikánskými či se švédskou evangelickou církví jsou poměrně dobře známa, živý dialog probíhá i s církvemi, jež nejsou přímo spojeny s evropskou křesťanskou tradicí. Právě takový typ dialogu představuje publikace shrnující závěry společných rozhovorů mezi Syrsko-malankarskou církví Mar Toma a církvemi Utrechtské unie, která vyšla v roce 2021 v českém překladu. Výběr několika kapitol představuje alespoň malé nahlédnutí do této nevelké knihy.

Cesta ke vztahu společenství mezi Syrsko-malankarskou církví Mar Toma a starokatolickými církvemi Utrechtské unie¹

Ekumenické sbližování našich dvou církví započalo setkáním arcibiskupa Dr. Jorise Vercammena, předsedy Mezinárodní starokatolické biskupské konference Utrechtské unie, s biskupem Dr. Sakharijásem Mar Tijóphilósem, tehdejším zastupujícím metropolitou (nyní již zesnulým) Církve Mar Toma, v kontextu Světové rady církví roku 2005. Ve stycích s Utrechtskou unií později pokračoval biskup Dr. Aisak Mar Philoksenós. Na pozvání jejího metropolity navštívila v letech 2006 a 2008 Syrsko-malankarskou církev Mar Toma delegace Utrechtské unie tvořená utrechtským arcibiskupem, biskupem Rakouské starokatolické církve Dr. Johnem Okorem, prof. Günterem

Esserem a Ioanem Jebeleanem. Návštěvu starokatolíkům oplatil delegace Církve Mar Toma. Biskup Dr. Aisak Mar Philoksenós se v roce 2012 zúčastnil synody Rakouské starokatolické církve. Tato – a další – setkání mezi členy Církve Mar Toma a církví starokatolických vedla ke společné iniciativě metropolity a biskupského sněmu Církve Mar Toma a Mezinárodní biskupské konference Utrechtské unie, jejímž cílem bylo nalézt možnosti dialogu mezi těmito dvěma církvemi a tento dialog zahájit. V kontextu tohoto rozvíjejícího se vztahu pokračovala cesta sbližování čtyřmi setkáními komise v ášramu Šántigiri v Áluvě v Indii (2011), v rakouském St. Pöltnu (2013), v indickém Munnáru (2014) a v Bernu ve Švýcarsku (2018). Jejich účastníci podrobně prozkoumali rozličná učení obou církví. Výsledkem bylo přijetí následujícího prohlášení, které přináší návrhy, jakým způsobem by bylo možno vstoupit do vztahu společenství.

Prohloubení rodícího se vztahu napomohly církevní a akademické kontakty. Jeho Milost metropolita Dr. Džósa-

¹ *Dialog Církve Mar Toma a Utrechtské unie. Společná závěrečná zpráva Komise pro dialog mezi Syrsko-malankarskou církví Mar Toma a starokatolickými církvemi Utrechtské unie. Starokatolická církev v ČR, Praha 2021, s. 11–14.*

Dialog Církve Mar Toma a Utrechtské unie

Společná závěrečná zpráva Komise pro dialog mezi Syrsko-malankarskou církví Mar Toma a starokatolickými církvemi Utrechtské unie

ph Mar Toma se v roce 2018 zúčastnil Mezinárodní starokatolické biskupské konference a Mezinárodního kongresu starokatolíků ve Vídni. Počínaje rokem 2009 byli v různou dobu pozváni k účasti na Mezinárodní biskupské konferenci Utrechtské unie biskup Dr. Gívargís Mar Tijadóšjas, biskup Dr. Aisak Mar Philoksenós a biskup Džósaph Már Barnabás. Švýcarská starokatolická církev umožnila Dr. Džósaphu Dánijelovi a Sámu T. Kóšimu, kněžím Církve Mar Toma, absolvovat doktorský studijní program na Bernské univerzitě. Prof. Dr. Angela Berlisová, současná děkanka Teologické fakulty Bernské univerzity, v letech 2011, 2014 a 2018 hostovsky přednášela v Teologic-

kém semináři Církve Mar Toma (Kóttajam). Dr. Adrian Suter a prof. Dr. Peter-Ben Smit zde podvkrát vedli seminář. Prof. K. G. Póthan, bývalý rektor semináře, působil v roce 2018 jako hostující profesor na Bernské univerzitě. K rozvoji dialogu mezi církvemi přispěly reakce obou z nich na dílčí zprávy, jež vzešly z prvních tří setkání, především reakce v rámci sympozia o dialogu, které se konalo na Bernské univerzitě 5.–6. května 2017. Všichni, kdo se na popsanych kontaktech a na tomto dialogu podíleli, oceňují velkorysou pohostinnost obou církví během těchto různých setkání. Ukázalo se, že osobní přátelství a duchovní porozumění mají pro rozvoj dialogu stejný význam jako teologická diskuze.

V průběhu dialogu se delegace Církve Mar Toma skládala ze zastupujícího metropolity Dr. Sakharijase Mar Tijóphilóse (spolupředsedy v letech 2011–2016), biskupa Dr. Gívargíse Mar Tijadóšjase (spolupředsedy od roku 2017), biskupa Dr. Aisaka Mar Philoksena, Dr. K. G. Póthana, Dr. M. C. Tómasa, Sáma T. Kóšiho a Šibiho Var-gíse. Delegaci Starokatolických církví Utrechtské unie tvořili biskup Dr. John Okoro (spolupředseda), biskup Dr. Harald Rein (pozorovatel), Dr. Adrian Su-

ter a prof. Dr. Peter-Ben Smit. Vzhledem k úmrtí Dr. Sakharijáse Mar Tjópílóse, zastupujícího metropolitu, by komise ráda poděkovala za jeho teologickou erudici a duchovní postřeh a vyjádřila naději, že se jí v další práci podařilo důstojně navázat na jeho odkaz.

Církev Mar Toma²

Tradice spojuje vznik Syrsko-malankarské církve Mar Toma se svatým Tomášem, jenž v roce 52 po Kr. připlul do Malankary (Kerala, Indie). Svým působením přivedl k víře v Ježíše Krista několik místních rodin a založil v oblasti sedm kostelů. Tak se zrodila církev v Malankáře, která tvořila společenství sjednocené ve víře, udržovala styky s perskou církví a používala syrskou liturgii. Měla také srdečné a přátelské vztahy s místními kulturami a náboženskými obcemi.

Avšak poté, co v 15. století přišli do Indie Portugalci, ovládla malankarskou církev prostřednictvím synody v Diamperu roku 1599, kde byly spáleny existující doklady o její liturgii a víře, církev římskokatolická. Malankarská církev dala najevo svůj zármutek a nesouhlas prostřednictvím „přísahy nachýleného kříže“ (Kúnan kurišu satjam) v roce 1653. Zástupci různých malankarských obcí tehdy přísahali na kříž před kostelem v Mattánčéri (Kočči), že malankarská církev zůstane církví nezávislou a autonomní. Shromáždili se přitom v takovém počtu, že se nemohli kříže přímo dotýkat, a přivázali k němu tedy

*Ukázalo se, že
osobní přátelství
a duchovní
porozumění
mají pro rozvoj
dialogu stejný
význam jako
teologická
diskuze.*

provaz, za nějž tahali, čímž kříž vychýlili ze svislé polohy.

V návaznosti na tuto událost církev požádala patriarchu antiochejského, aby vysvětlil biskupa (episkopa) pro Malankaru. Patriarcha v roce 1663 udělil svěcení jáhnovi Tomáši z Malankary, který přijal jméno Tómas Mar Attanásijós a kterého dnes známe jako Mar Tomu I. Malankarská církev zůstala nezávislá a podržela si svou víru a zvyklosti. Římskokatolická církev, tvořená těmi, kdo se k ní připojili, pokračovala v činnosti i po „přísaze nachýleného kříže“. Od svých začátků však římsští katolíci zaváděli v malankarské církvi víru a zvyklosti, jež neodpovídaly její původní tradici.

V 19. století přišli do Kerala anglikánští misionáři a přeložili do místního jazyka Bibli, čímž členům malankarské

1 *Ibidem*, 19–23.

církve umožnili číst Písmo a rozumět mu. Misionáři působili spolu s Abrahámem Malppánem a Kaitajilem Gívangísem Malppánem z malankarské církve jako učitelé v kóttajamském semináři, který připravoval kandidáty kněžství.

Překlad Písma umožnil učitelům v semináři rozumět víře prostřednictvím místního jazyka. Mohli tak položit důraz na biblické a liturgické základy církevního života. Abrahám Malppán jako první slavil eucharistii v místním jazyce. Vykázal z církve praktiky, které víru a liturgii deformovaly, jako například přehnané uctívání svatých, jež nahradilo apoštolskou víru v trojjediného Boha. Tak v roce 1836 začala reformace malankarské církve. Šlo o přihlášení se k víře církve, která existovala před příchodem Portugalců v 15. století. Toto pokračující společenství víry přijalo jméno Syrsko-malankarská církev Mar Toma.

V čele církve stojí v současné době metropolita Theodosius Mar Toma, který je jejím dvaadvacátým Mar Tomou. V tuto chvíli má církev jedenáct biskupů, třináct diecézí a 1235 farností a sborů rozesetých po celé planetě. Působí v ní 1100 kněží, kteří se starají o zhruba 1,6 milionů věřících na celém světě.

Misijní působení prostřednictvím klášterů (ášramů), šíření evangelia prostřednictvím misijních center a svědectví prostřednictvím diaspory představují historické trendy společenství. Od roku 1940 se začaly rodiny příslušníků církve stěhovat v rámci Indie i mimo ni. Tím narostl počet lidí žijících v diaspoře, což se ukázalo jako klíčové pro historický rozvoj společenství. Migrace do Malajsie,

kteřá odstartovala ve čtyřicátých letech 20. století, a následně také do afrických a blízkovýchodních zemí, do Austrálie, na Nový Zéland a posléze i do Evropy a Severní Ameriky, otevřela cestu pro globální přítomnost církve.

Církev Mar Toma chápe samu sebe jako součást jedné, svaté, katolické a apoštolské Církve. Vyrůstá z biblické víry a její život se vyznačuje christocentrismem. Používá orientální ritus a má episkopální a demokratické zřízení. Vyvíjí misijní činnost prostřednictvím organizací, jakou jsou Evangelizační sdružení Mar Toma, Samáďžam [sdružení] nedělních škol Církve Mar Toma, Mar Toma Suvišéša séviká sangham [Sdružení služebnic evangelia], Sdružení dobrovolníků církve Mar Toma pro evangelizaci, Mar Toma Juvadžana sakhjam [mládežnická organizace], Studentská konference Mar Toma a její Odbor pro posvátnou hudbu a vztahy s veřejností. Církev rovněž podporuje programy zaměřené na lidi žijící v chudobě, ženy, děti, drogově závislé, mentálně postižené, osoby trpící HIV/AIDS a podobně. Iniciativy, jež prostřednictvím misie a evangelizace usilují o nastolení spravedlnosti a míru, vyjádřily solidaritu s utiskovanými (indický kastovní systém) a přispěly k posílení jejich práv. Šlo o sociohistorický výraz vykoupení v našem Pánu a Spasiteli Ježíši Kristu.

Připravil Lukáš M. Vytlačil

Exlibris s duchovní tematikou

II. Co je Exlibris a jeho stručná historie u nás¹

Moderní exlibris

Od konce 18. do poloviny 19. století došlo k postupnému úpadku knižních značek. Velké knihovny si začali budovat i méně majetní lidé, kteří si knihy podepisovali. Na exlibris byly stále jen erby majitelů, někdy se na nich objevily náměty knihoven či krajin, ale byla stále neosobní, bez vztahu k majiteli. Také se snižovala kvalita tisku, používala se levnější písmová exlibris. K velkému zlomu došlo v roce 1868. Tehdy nebylo jen založeno Národní divadlo, ale došlo také k vytvoření prvního moderně pojatého exlibris. A jako první datované exlibris v Čechách měl jihočeský šlechtic Jan Hodějovský, tak i první novátorsky pojaté exlibris si objednal Jihočechem, rodák ze Čtyř Dvorů u Českých Budějovic, průmyslník, mecenáš umění a jeho sběratel, Vojtěch rytíř Lanna († 1909).

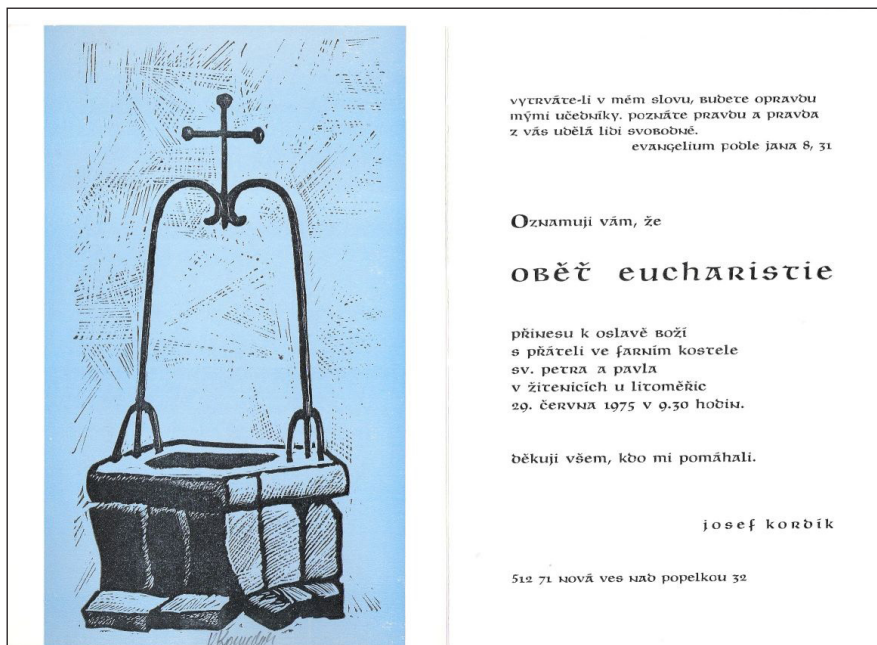
Lanna nebyl žádný „troškař“. Exlibris si nechal zhotovit od významného českého umělce Josefa Mánesa. Ne každý si totiž dokázal vytvořit exlibris sám, a tak se majitelé knih obraceli na zručné kreslíře či na umělce, a to většinou na velmi významné. A protože šlo de facto o službu knize, neváhali se takovéto kulturní zakázkové grafice věnovat ani tak proslulí mistři, jako byli v cizině Hans Holbein, Lucas Cranach či Albrecht Dürer,

u nás pak Josef Mánes, Mikoláš Aleš, Max Švabinský a jeho žák Cyril Bouda, Hanuš Schweiger, Pavel Šimon, Jan Zrzavý, Josef Váchal, František Bílek, Josef Lada či Vojtěch Preissig.

A jako mají různé cechy své patrony, tak i čeští tvůrci grafických knižních značek mají své dva patrony, a sice již zmiňovaného Josefa Mánesa a Mikoláše Aleše. Mikoláš Aleš zažehl pochodeň významných tvůrců exlibris. V tom byl a je velký rozdíl mezi námi a cizinou. Zatímco v cizině se na tvorbu exlibris dodnes specifikuji jen určití výtvarníci, kteří třeba ani nic jiného netvoří, u nás je tvořili vždy ti nejvýznamnější umělci: kromě již výše zmiňovaných to byli také např. František Kupka, Alfons Mucha, Toyen (Marie Čermínová), František Tišchý, Karel Svolinský, v poslední době pak třeba Kamil Lhoták, Zdeněk Mézl, či autor našich bankovek a velkého množství exlibris, Oldřich Kulháněk. Dále Vladimír Suchánek, Josef Liesler, Jiří Bouda, Alois Moravec, Adolf Born, Tomáš Bím, Vladimír Komárek a další. Posledně jmenovaný tvořil například i příležitostnou grafiku s duchovním zaměřením (viz příloha s novokněžským oznámením). Je málo známé, že několik krásných exlibris vytvořil i ilustrátor Zdeněk Burian, loutkář Josef Skupa či Josef Čapek.

Adolf Born, rytíř francouzského Řádu umění a literatury, řekl: „Ačkoliv mám spousty výhrad vůči některým českým

1 Dokončení z minulého čísla.

Pozvánka na primici P. Josefa Kordíka

vlastnostem, hluboce obdivuji české výtvarníky, malíře a grafiky a cestovatele.“ Ne všichni uvedení výtvarníci však tvořili exlibris s duchovní tematikou.

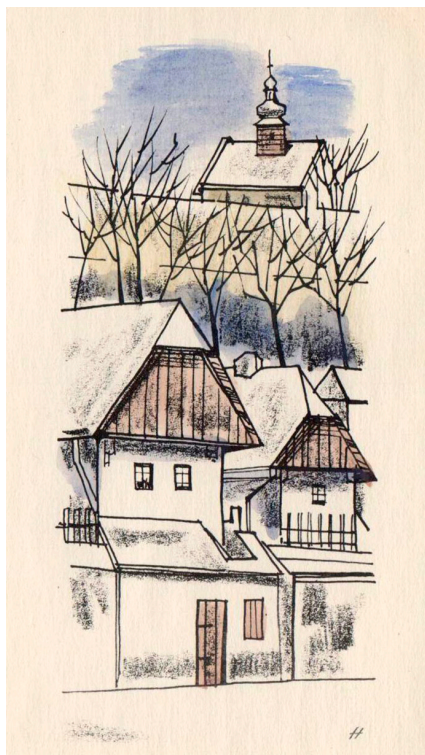
O sběratelství exlibris

Exlibris – knižní značky – se staly velmi populární nejen tvůrci, ale i sběratelskou disciplínou. Velkým impulsem k tomu byl článek „Exlibris“ s několika otištěnými exlibris, který vyšel v roce 1897 v časopise Moderní revue z pera novináře a spisovatele Stanislava Kostky Neumanna. Ten vyvolal obrovskou vlnu zájmu o exlibris jak ze strany umělců, tak sběratelů umění a bibliofilů. Tehdy bylo na postupu bibliofilské hnutí, sběratelství

exlibris bylo v módě v zahraničí, a tak to přišlo i k nám. Přibýly počty různých nadšenců, což všechno dohromady vedlo v roce 1918 k založení československého spolku sběratelů knižních značek. Zní téměř neuvěřitelně, že již v roce 1926 bylo u nás evidováno přes 4.600 českých exlibris. S tímto masivním nárůstem exlibris ale knižní značky postupně **ztratily svůj původní význam**. Již nebyly primárně určeny pro vlepování do knih, ale staly se předmětem sběratelství. Exlibris se vymanilo ze sevření heraldikou a proměnilo se v **osobní grafiku**, která prezentuje svého majitele ve společnosti. Je to de facto **grafická vizitka zadavatele** a je velmi žádaným sběratelským předmětem.

Bohuslav Knobloch: Rotunda sv. Kříže v Praze

Stanislav Hlinovský: Kostel sv. Jakuba
v Táboře – kolorovaná algrafie

Vladimír Neff napsal: „Je to lichotivé a povznášející a hoví to tvé přirozené samolibosti, když získáš od velkého umělce sic maličký, ale plně hodnotný plod jeho ingenia, navíc všeho nesoucí tvé jméno, tedy dílko určené výhradně jen tobě a tvé osobnosti.“

Tématické sběratelství

Sběratelé exlibris nemohou sbírat všechno. A tak se mnozí z nich soustředují buďto na sbírání grafik **dle autorů** (Born, Suchánek, Liesler, Janeček, Bouda atd.),

či na **témata**, která jsou na exlibris vy-
malována: akty, lodě, železnice, Don
Quijote, kočky, koně, šachy, znamení
zvěrokruhu, motýli, architektura, humor.
Dříve byl velmi oblíbeným tématem Máj
Karla Hynka Máchy, někdo sbírá vinnou
révu, jiný krásu žen, další téma Kytice
Karla Jaromíra Erbena.

Tím se dostáváme k tzv. **nábožen-
ským exlibris**, knižním značkám s du-
chovní tematikou, například s tématy ze
Starého a Nového zákona, které někteří
sběratelé sbírají (například pan Řehák
z Pardubic sbírá téma Babylonská věž
a Noemova archa) či s tématy určitých
svatých (paní Rumlarová z Hradce Krá-
lové sbírá exlibris na téma Svatý Jan
Nepomucký) a jimž se budeme věnovat
v následujících číslech Communia.

Alois Sassmann
Foto: archiv autora

František Bílek: Učedníci

Zaniklé starokatolické kostely

I. Krásná Lípá

„Již zkraje roku 1890 byly zdejší kruhy alarmovány zprávou, že v Krásné Lípě má být založena tak zvaná Katolická lidová jednota, jejímž hnacím motorem jest černočerný pán katolikentags-komisař z Varnsdorfa a pro své jezuitské pump-prnákle zde jen pramálo oblíbený kaplan P. R. Bylo to jako by do poklidných kruhů zdejšího města někdo položil dynamitou patrónu, neboť hnedle se všichni a všude radili, jakým způsobem by bylo možno této, dnešní době pramálo hovicí tendenci co nejradikálněji ze světa odpomoci a takovéto nájezdy na kulturně pokrokově smýšlející obyvatelstvo na věčné časy eliminovati.“ Těmito slovy začíná kronika starokatolické obce v Krásné Lípě, která se ztratila v průběhu odsunu Němců po roce 1945 a kterou jsme nedávno získali zpět do sbírek starokatolického archivu při biskupském ordinariátu. Tímto také otevíráme nový seriál o dějinách starokatolictví na našem území, který bude zaměřený na bývalé starokatolické kostely.

Dějiny starokatolictví na našem území jsou až do konce druhé světové války převážně dějinami německy mluvících obcí. Německojazyční věřící tvořili zhruba 95 procent celé naší církve. Proto také většina starokatolických obcí před druhou světovou válkou vznikla v oblasti, kterou můžeme shrnout pod široký termín Sudety. Zde si naše sestry a naši bratři ve víře s velkým nasazením a úsilím vybudovali celou řadu bohoslužebných prostor, kostelů a chrámů. Některé

z nich – Varnsdorf, Desná, Jablonec nebo Šumperk – přežily až do dnešních dnů navzdory odsunu a navzdory obtížné době komunistické totality. Jiné ale takové štěstí neměly a buď zanikly zcela, nebo přešly do jiného užívání – církevního i světského. V tomto seriálu se budeme věnovat právě jim – starokatolickým kostelům, které tvoří naše historické dědictví, ale které dnes už neslouží svému původnímu účelu. Přesto by ale neměly být zapomenuty. A začínáme právě jedním z těch nejkrásnějších – starokatolickým chrámem Krista Spasitele v Krásné Lípě.

Starokatolická farní obec v Krásné Lípě byla založena v roce 1890 jako filiálka mateřské obce ve Varnsdorfu. Její dějiny se ale začínají psát ještě o dva roky dříve, v květnu roku 1888 se zde konalo ustavující shromáždění místní pobočky spolku starokatolíků v Rakousku. Zakládání starokatolických obcí nebylo úplně snadné, protože rakouské státní úřady, úzce propojené s římskokatolickou církví, házely starokatolíkům všemožné klacky pod nohy. Počátky Krásné Lípy jsou úzce spojeny se starokatolickými společenstvími v Arnultovicích a v Kamenickém Šenově, kde se postupně také vytvořila starokatolická společenství.

Samotným impulzem pro vytvoření obce bylo paradoxně ustavení římského kulturního spolku, který podle mínění místních reformních katolíků měl šířit „klerikální propagandu“. Krásnolipští si na návštěvu pozvali varnsdorfského du-

chovního správce, faráře Antona Nittela, který promluvil dne 25. března 1890 před bohatě navštíveným shromážděním, jehož se účastnilo na 1500 osob. Farář Nitel hovořil o účelu a cílech katolického reformního hnutí a – celkem nepřekvapivě – označil starokatolictví za nejlepší prostředek k obraně před ultramontanismem, protože dle jeho slov „vystupuje proti zfalšování náboženského povědomí, požaduje svobodu svědomí, což prosazuje svými reformami.“ Po tomto shromáždění se zapsalo do připravených listin asi 100 mužů, kteří deklarovali svůj zájem o vstup do starokatolické církve. Na neděli velikonoční slavil farář Nitel v tělocvičně v Krásné Lípě první bohoslužbu, ke které se dostavilo obyvatelstvo ze širokého okolí.

Krásnolipští starokatolíci byli nuceni svůj přestup do nové církve deklarovat osobně na státním úřadu v Rumburku a dobové prameny nás spravují o tom, že zájemce o přestup musel vždy někdo doprovázet, protože jim úředníci pod různými záminkami přestup vymlouvali. Prvním předsedou nově vznikající obce se stal místní továrník pan Adolf Grohmann a rychle zformovaný církevní pěvecký sbor vedl kantor Rudolf Kögler. Bohoslužby a přednášky byly konány nejprve ve světských prostorách, v tělocvičně nebo v hostinci „U Německého zpěváka“, nicméně velice rychle se začal vytvářet fond pro stavbu kostela. Základní příspěvek do něj poskytla místní střelecká jednota, která se většinou ke starokatolictví přihlásila. V roce 1890 schválilo příspěvek na stavbu kostela ve výši 12.000 korun i město, pod podmínkou, že zvony koste-

la budou vyzvánět při pohřbech příslušníků všech konfesí. To byl v té době dost palčivý problém, protože římské kostely odmítaly zvonit při pohřbech „kacířů“ – z tohoto důvodu byla třeba vystavěna i starokatolická zvonice v Jarmarticích.

V roce 1892 vznikly stavební plány péčí varnsdorfského stavebního mistra Rudolfa Seidla. Německý *Altkatholisches Volksblatt*, hlavní tiskový orgán německých starokatolíků popisuje plán na stavbu takto: „Kostel má být postaven v gotickém stylu. V hezkých liniích koncipovaná věž má mít dole hlavní vchod. Ve vyšším patře věže mají být umístěna dmychadla varhan, která budou také v bezprostřední blízkosti varhan na kruchtě. Kostel bez jakýchkoliv horních empor má mít kapacitu pro 200 míst k sezení, v uličkách má být dost míst k stání. Na opačné straně kostela má být sakristie. Představenstvu této obce se jistě brzy podaří stavbu zahájit.“

Nakonec se zahájení stavby přece jenom protáhlo. Bohoslužby v tělocvičně německého tělocvičného spolku byly ne-

přáteli starokatolického hnutí posměšně nazývány „kotrmelcovým kostelem“, v roce 1899 ale byl konečně zakoupen stavební pozemek. Kupcem musela být starokatolická obec ve Varnsdorfu, protože rakouské úřady prodlužovaly státní uznání krásnolipské obce, takže dosud neměla svou právní subjektivitu. Dne 20. ledna roku 1900 byl konečně s velkou slávou položen základní kámen nového starokatolického chrámu.

Stavba probíhala velice rychle za součinnosti místních obyvatel. Sedlák Josef Wenzel například podle dobového svědectví vozil stavební kamení svým kravským povozem na staveniště. Kostel měl kapacitu více než 300 míst k sezení. Hlavní oltář a kazatelnu věnovali místní umělci. Kostel byl nazván po dobovém starokatolickém zvyku Chrám Spasitele. Němečtí starokatolíci se totiž vzpírali zasvěcení kostelů konkrétním světcům, což bylo vnímáno jako „ultramontánní“ praxe, tak raději své chrámy zasvěcovali přímo Kristu nebo svátkům spojeným s Pánem.

Stavba kostela byla v létě roku 1901 natolik hotova, že kostel mohl být v září roku 1901 správcem biskupství posvěcen. Stavba kostela si do té doby vyžádala 70 169 korun a byl tu z toho důvodu dluh 18 000 korun. Pan Adolf Grohmann, tehdy ve věku 80 let, první starokatolík v Krásné Lípě a štědrý donátor stavby, složil svou funkci předsedy představenstva a stal se jeho čestným předsedou. Na jeho místo nastoupil pan Johann Hamp. Na slavnost posvěcení kostela zvala místní obec těmito krásnými slovy: „Blahorození! Naši obec očekává nádherná slavnost. Naš dlouho očekávaný chrám stojí

nyní, díky šlechetným přátelům, skoro dokončen. Pyšně se tyčí do vzduchu štíhlá věž jako pozdvižená ruka herolda a zdraví okolní kopce i údolí. Radostně a pln něžnosti rozprostírá na oltářním obraze Spasitel svá ramena, aby přijal všechny, kdo se cítí být přitahováni jednoduchými a důstojnými halami jeho domu. S takovým vybavením očekává náš krásný kostel své dokončení, svou korunovaci – své slavnostní posvěcení.“

Dobové prameny nám barvitě líčí krásu nově vystavěného chrámu Páně: „Tenká věž s ozdobami kopule korunuje důstojným způsobem ze všech stran s uznáním obdivované stavební dílo, které zůstane navěky spojeno se jménem stavitele pana Josefa J. Schmidta. Tři zvony, sladěné do akordu F dur [a] vyrobené panem Richardem Heroldem v Chomutově, očekávají netrpělivě hodinu, od které budou znít jako pozvání k návštěvě bohoslužeb v chrámu. Oltář podle stylových plánů stolařského mistra Carla Hentschela a umělecky z dubového dřeva vyřezaný panem Patzeltem z Varnsdorfu obklopuje uměleckým malířem panem Aug. Frindem z Mnichova (který je rodákem z Krásné Lípy) zhotovený obraz „Kristus jako učitel“ v ručně pozlaceném rámu. Interiér zdobí kazatelna (práce stolaře pana Plananského) a lavice (z dílny pana E. Záveského). Na obou stranách lodi jsou dělicí přepážky k sakristii a ke křestní hale, který vypracoval stolařský mistr pan Schmidtschneider. Přes vitráže od mistra Titzla z Rumburku proniká do kostela a na oltářní obraz světle modré a žluté světlo. Kostel je vymalován bíle a růžově, kůr a dělicí přepážky jsou natřeny olejovými barvami

ve stejných tónech, zatímco oltář, kazatelna a lavice mají stejný dubový charakter. Jednoduše, ale důstojně se prezentuje tento nový reformní kostel svým hostům a návštěvníkům, na jejichž příchod se obec v Krásné Lípě pilně připravila.“

Na přelomu 19. a 20. století čítala místní obec podle církevních statistik asi 850 duší. Duchovním pastýřem v novém kostele se stal Alois Pašek, budoucí první starokatolický biskup. O pestrém životě této obce až do počátku druhé světové války nám podává podrobné svědectví velmi pečlivě vedená kronika, jejíž edice se snad v brzké době dočkáme – prozatím proběhla její kompletní digitalizace. V církevním tisku nacházíme svědectví i o pořízení varhan, ke kterému došlo v roce 1904: „Velkorysostí pana Antona Klingera, továrníka v Zeidleru u Šluknova, byl náš kostel zasvěcený Vykupiteli obohacen o nový pěkný kus zařízení. Pan Klinger nám totiž daroval krásné, dobře znějící, jím samým vyrobené varhany a nechal je i na své náklady nainstalovat.“

V roce 1917 došlo k rekvírování zvonů na starokatolickém kostele, což byl osud, který ve válečných letech postihl mnoho církevních staveb. Obec také tížil velký dluh, který byl stavbou vytvořen, který místní starokatolíci postupně spláceli ze svých darů. Když se v roce 1918 obec rozloučila s farářem Paškem, který odešel do služeb německé starokatolické církve, nastoupil zde na několik let farář Robert Tüchler, budoucí biskup starokatolické církve v Rakousku. Souhrou dějinných okolností tak starokatolická obec v Krásné Lípě měla za své duchovní správce hned dva budoucí starokatolické biskupy.

V roce 1923 byla v kostele odhalena pamětní deska upomínající starokatolíky, padlé během Velké války, a také památka na místního farníka Hermanna Michela, který jako prokurista tehdy největší továrny na punčochy na evropském kontinentu patřící firmě „Stefan Schindler“ v Krásné Lípě věnoval všechny svůj volný čas službě obci. On byl také hlavním autorem již zmiňované rukopisné kroniky. Pamětní desky v září roku 1923 nechal vyrobít správce biskupství.

Po dlouhém uvažování byly v roce 1926 objednány nové zvony znějící v akordu D dur, a sice u firmy Richard Herold v Chomutově. K nim bylo objednáno závěsné zařízení. Zvony měly celkovou váhu 2770 kg. Jména nových zvonů byla: umíráček, obecní zvon a slavnostní zvon. Nápis na umíráčku byl vzat ze Zj 14,13: „Blažení jsou mrtví, kteří zemřou v Pánu“ a „Jak často se můj zvuk nese k vám myslíte: umírá člověk! – Národ žije!“ Nápis na obecním zvonu zněl: „Všechno co činíte, čiňte v lásce“ (1 K 16,14) a „Přizpůsobuji se zvuku obou ostatních. To má být i vám vždy příkladem! Budete věčně trpět bezprávím, když každý bude myslet jen na sebe!“ a konečně nápis na velkém slavnostním zvonu zněl: „Stůjte pevně ve víře, buďte muži, buďte neochvějní“ (1 K 16,13) a „Vytvořil mne čas nouze. Volám radost. Proč mne necháte zvonit uprostřed žalu?“ a „Vytrvejte, než nastane čas, kdy budete moci jásat a zpívat“. Posvěceny byly zvony v říjnu roku 1926, nyní již biskupem Aloisem Paškem. Zvony také doplnil nový křišťálový lustr a díky štědrému daru továrníka Richarda

Schreibera byl kostel kompletně elektrifikován.

V roce 1929 si obec za 220 000 korun pořídila dům na adrese Schulgasse č. 3 s 13 pokoji a zahradou, který zařídila jako faru. To byl další znak nadějně se rozvíjející živé obce. Velmi dobré vztahy měla místní starokatolická obec i s evangelíky, kterým dokonce přispěla na pořízení jejich nového zvonu v roce 1930 jako poděkování za podporu v době formování obce. V roce 1931 kostel hostil velmi vzácnou návštěvu, kdy v něm za doprovodu biskupa Paška slavili bohoslužbu utrechtský arcibiskup Franciscus Kenning a nizozemský biskup Henricus Theodorus Johannes van Vlijmen z Haarlemu. I tato událost je podrobně popsána v kronice farní obce.

Život nadějně se rozvíjející obce přetřela druhá světová válka. Místní farář Franz Fuchs se stal nacistou a vystoupil z církve, aby se mohl ucházet o partajní pozici v župě Sudety v Liberci. Přes všechny válečné útrapy vykazovala obec v roce 1945 celkem 2100 členů. Naprostá většina z nich ale musela nastoupit do odsunu a kdysi životem kypící kostel zůstal prakticky prázdný. Na nějakou dobu byl propůjčen bohoslužbám Církve československé a o trosky někdejší starokatolické farnosti se staral z Prahy nepravidelně správce biskupství Václav Jaromír Ráb.

Po roce 1948 nastoupila komunistická totalita, která dále komplikovala záchranu někdejších starokatolických farností, které odsunem pozbyly svého členstva. Prázdný kostel postupně chátral a jeho vybavení i střešní krytina byly postupně rozkradeny a varhanní pištály

odneseny do sběru. Byl ještě podniknut pokus svěřit kostel na čas pravoslavné obci, následně sloužil jako sklad benzínových nádrží, ale koncem 60. let už byl jeho osud prakticky zpečetěn. Národní výbor v Krásné Lípě vyzval církev, aby kostel renovovala, jinak bude demolován. Tato výzva byla ale v podstatě čistě formální, starokatolická církev neměla ani prostředky ani možnost se o kostel postarat. V roce 1971 tak nastoupili k práci střelmistři a výbuchy náloží uzavřeli dějiny jednoho z nejkrásnějších starokatolických chrámů v severních Čechách. Jedinou památkou po něm je model, který dnes můžeme vidět na městském úřadě v Krásné Lípě.

*Petr Jan Vinš
Foto: archiv autora*

Ne vše, co se tváří zbožně je dobré, aneb povídání o herezích

Co to jsou hereze? Odkud se vzaly a proč se jimi ještě dnes zabývat? Na tyto a podobné otázky se pokusím odpovědět v článku, který právě začínáte číst.

Od počátku církve vyvstávaly otázky. Některé z nich pokládali protivníci ve snaze přivést hlasatele evangelia do úzkých, jiné si kladli sami křesťané, vedeni touhou Boží působení více pochopit. Slovo „blud“, které tak rádi pro označení odmítnutých nauk používáme, zní velmi nepěkně. Pravdou však je, že většinou za bludnými naukami stála upřímná touha vysvětlit nejasná místa, nebo odpovědět na útok vedený na křesťanskou nauku. Ani obsah těchto nauk se nemusel ihned jevit špatně. Někdy se jejich pochybnost prokázala až časem. Zpravidla když se určitá idea zavedla do extrému, nebo se začala podávat jako jediná pravda, k níž neexistuje alternativa. Tak se například montanistické volání po větší askezi, oddělení od světa a štedřejším dávání almužny, zpočátku jevilo velmi sympaticky. Pravda, nadšení poněkud mírnilo to, že se Montanos, vůdce tohoto hnutí, sám původem z Frýgie, prohlásil za mluvčího Ducha svatého. Zřejmě však začala být problematičnost této nauky až po určitém vystupňování. Montanisté začali upřednostňovat vlastní proroctví před autoritou Písma a de facto vylučovali ze spásy ty, kdo nebyli schopni dostát jejich rigorózním požadavkům na morálku. Sem patřilo odmítání manželství a plození dětí, nebo pití vína, a to i při eucharistii.

Dnes se nám může zdát, že odchylka tohoto učení musela být zřejmá. Přesto se nechali zlákat i takoví teologové, jako byl Tertullián, zřejmě právník, který se po svém obrácení stal jedním z nejuznávanějších teologů nejen své doby. Mimo krásných teologických děl, jako *O Kristově těle*, mu vděčíme za převedení základních teologických pojmů z tehdy

Montanisté začali upřednostňovat vlastní proroctví před autoritou Písma a de facto vylučovali ze spásy ty, kdo nebyli schopni dostát jejich rigorózním požadavkům na morálku.

primární řečtiny do latiny. Také on sedl na lep montanismu a nevíme, zda někdy nalezl cestu zpět do (ortodoxní části) církve, jak tvrdí svatý Augustin. Pojďme ovšem od začátku...

Rozpory církev provázely od jejího vzniku. Vždyť i v Písmu máme záznam o tom, že Pavel měl spor s apoštolem Petrem ohledně upřednostňování těch, kdo byli obřezaní a zachovávali starou smlouvu. (Ga 2,11–14) Jinde v Písmu najdeme zmínku o skupině křesťanů kolem jakéhosi Nikolaia (počeštěně Mikuláše), kteří svými mravy pohoršovali církev. (Zj 2,6; 14–16) Teologové se nemůžou shodnout, zda šlo o uvolněnou sexuální morálku, nebo spíše o přílišnou benevolenci k pohanským zvyklostem. Zdá se, že dnes převládá spíše názor, že „Mikulášovci“ zůstávali spjati s antickým světem a nebránili se účasti na pohanských oslavách. Dopouštěli se tedy kultického cizoložství. Nakonec na problém s požíváním masa obětovaného modlám, upozorňuje i apoštol Pavel. (1Kor 8,1–9)

To všechno však byly malé problémy s ohledem na to, co církev teprve čekalo. Jak šel čas a začínalo být zřejmé, že parusie (tj. druhý příchod Krista) není na pořadu dne, musela se s tím církev nějak vyrovnat. Vedle upevňujícího se hierarchického systému, bylo potřeba nějak naukově reagovat na skutečnost, že církev je povolána na dobu delší než jediné generace. To se však některým nezdálo a začala se objevovat extrémní asketická hnutí, jako např. již zmíněný montanismus, nebo podobný (a dřívější) enkratismus. Tomu padl za oběť jiný nadějný teolog, Tatianos či také Tacián

Tertullianus na idealizovaném portrétu z roku 1584

ze Sýrie. Ten je znám díky své *Promluvě k Řekům* a zajímavé evangelijní kompilaci *Diatessaron*. Nejsme si však jisti, zda Diatessaron psal před, nebo po svém odpadnutí od pravověří, pro které byl exkomunikován. Poté z Říma odjel zpět do Sýrie, kde byly jeho názory mnohem přijatelnější. Tam také někdy po roce 172 zemřel. Možná si řeknete, že exkomunikovat někoho, protože se více postí, je snad až příliš. Je však nutné si uvědomit, že nešlo pouze o osobní nastavení zmíněných teologů. Pouštní otcové také zvolili cestu osobní askeze a přitom si jich celá církev váží. Šlo o kombinaci skutečného extrému (Tacián měl dokonce v eucharistii nahradit víno vodou) a jeho normativní absolutizace. Jinak řečeno, jak enkratisté, tak později montanisté, stavěli tuto extrémní askezi jako nutnou podmínku spásy.

Tady se nám začíná vyjevovat odpověď na otázku, proč se herezemi zabývat i po dvou tisíciletích. Ono se nám to totiž stále vrací. Čas od času se objeví hnutí, ať už se hlásící ke křesťanské tradici či třeba v podobě nějakých nových náboženských směrů, které s podobnými naukami vyrukuje. Tak i dnes můžeme u některých pentakostálních církví vidět podobně nekompromisní důraz na morálku, nadřazenost proroctví vlastních proroků nad autoritou Písma a tradice a podobné jevy. A jak budeme v povídání o bludech pokračovat, jistě sami uvidíte, že na různé sekty a ezoterické směry současnosti platí ono biblické: „nic nového pod sluncem“. (Kaz 1,9)

Neméně zajímavým současníkem Taciánovým byl jistý Markión ze Sinopé. Narodil se někdy kolem roku 100, ale v literatuře občas narazíte i na rok 85 (to se však již dnes nepovažuje za reálné). Pocházel ze Sinopé, což bylo jednu dobu velmi významné řecké město u Černého moře v dnešním Turecku. Tam měl být biskupem jeho otec. Můžeme-li věřit tomu, co píše ve svém *Panarionu* Epifanios ze Salaminy, pak Markióna vlastní otec exkomunikoval. Důvodem mělo být zneuctění panny. Je však otázkou, nakolik se jedná o historickou skutečnost (vždyť Epifanios své dílo psal téměř tři století poté) a nakolik se jedná o snahu zdůraznit pokřivenou osobnost proradného heretika. Ať tak, či onak, Markión přišel kolem roku 138 do Říma, kde byl však již roku 144 exkomunikován. Tady byla už zcela jistě důvodem jeho nauka. Markión si kladl legitimní otázku, jak může být přísný a trestající Bůh Starého

zákona totožný s milujícím a milosrdným Otcem Ježíšovým. Neuměl najít na tuto záludnou otázku jinou odpověď než tu, že se jedná o zcela odlišné osoby. Sklouzl tak do dualismu v některých ohledech podobného tomu, který hlásala tehdy populární gnóze. Začal tvrdit, že Bůh Starého zákona je zlý demiurg, který stvořil svět, aby v něm lidstvo ztotočil svými zákony. Ježíš však chce lidi svou naukou osvobodit a přivést ke skutečnému Bohu, svému Otci. Tento pravý Bůh nemá se světem nic společného. Je tedy nutné zlý svět zavrhnout a oddělit se od něj přísnou askézí. Ježíš také podle Markióna nepřijal skutečné lidské tělo, to by jej přece poskvrnilo. Ježíš podle něj přijal pouze tělo zdánlivé. Tím bylo popřeno také skutečné narození z Panny. Je zřejmé, že do této nauky nelze zakomponovat zvěst o Božím spásném působení v dějinách člověka, tak jak ji podává svědectví Písma. Markión si s tím poradil po svém. Uznal za inspirované pouze deset Pavlových listů a Lukášovo evangelium, a to ještě ne celé. Jednoduše z toho vyškrtal to, co se mu nehodilo do krámu. Právě Markiónovi tak můžeme být vděční, že výrazně přispěl k závaznému ustavení biblického kánonu. Po exkomunikaci, která nevyhnutelně následovala si založil vlastní církev. Ta měla úspěch a přetrvávala až do 5. století. Církve se mezitím musela vypořádat s dalšími podivnými myšlenkami, ale o těch zase třeba příště.

Kamil František Kozelský
Foto: Wikimedia Commons

Byť súčasťou

Ohliadnutie za vysviackou Bernda Walleta, nového utrechtského arcibiskupa

Pár osobných spomienok na moju septembrovú cestu z Trnavy do Deventeru a Utrechtu a späť. Je sobota 18. septembra 2021. Zvoní budík. Na mobile svieti hlboká nočná hodina 02:30 a ja vstávam doma v Trnave čo najtichšie, aby som nezobudil rodinu. Narýchlo sa obliekam, beriem si vopred pripravený malý kufrík v presných mierach príručnej batožiny nízkonákladoviek a vyrážam na dôkladne naplánovanú cestu.

Hoci som sa len predvčerom večer vrátil z rakúskeho Salzburgu, kde som strávil príjemný čas s duchovnými našej sesterskej Episkopálnej cirkvi v Európe, čaká ma cesta do Holandska, kde sa píše nová kapitola dejín starokatolíctva.

Autom sa zveziem do Bratislavy. O 4.00 h nastupujem do prekvapivo plného autobusu na viedenské letisko Schwechat a o 7.10 h odlietam do Amsterdamu. Všetko načas a podľa plánu. Vďaka Bohu! Okolo deviatej pristávame a čaká posledná etapa cesty vlakom cez Utrecht do Deventeru.

Po dlhom období karantén a lockdownov je neuveriteľné, že len pred pár hodinami som vstal zo svojej postele a už o pár hodín kráčam uličkami cez tisíc kilometrov vzdialeného mesta na vysviacku nového utrechtského arcibiskupa Bernda Walleta.

Už po pár minútach chôdze prichádzam k majestátnemu gotickému kostolu sv. Lebuina (*Grote of Lebuïnuskerk*), jednému z najväčších kostolov v Holandsku, ktorý si tamojšia starokatolícka cirkev

pre túto výnimočnú príležitosť prenajala od Protestantskej cirkvi. Dôvody boli v podstate dva. Prvý bol praktický, keďže vzhľadom na pandemickú situáciu sa do takto veľkého kostola mohlo pohodlne vojsť oveľa viac ľudí aj v čase prísnejších opatrení, než by sa vošlo do výrazne menších starokatolíckych kostolov. Druhý dôvod bol symbolický, keďže práve v Deventeri historicky sídlila jedna zo starokatolíckych diecéz a až do roku 1982 mala aj vlastného biskupa – popri arcibiskupovi v Utrechte a biskupovi v Haarleme. Posledným deventerským biskupom bol Antonius Jan Glazemaker, ktorý sa neskôr stal utrechtským arcibiskupom.

Na príjemnom námestí pred kostolom stretávam prvé tváre dôverne známe najmä z Facebooku či starokatolíckych kongresov – farárky a farárov Starokatolíckej cirkvi v Holandsku, s ktorými sa hneď dávame do reči. Okrem nich sa k nám pridáva milo vyzerajúca dáma v slušivých šatách s kolárikom, s ktorou sa hneď zoznamujeme, keď si pri nás zapaluje cigaretu. Je ňou Maria Schar-

ffenberg, farárka evanjelickej Švédskej cirkvi v Holandsku. Čo je ale zaujímavejšie – predtým pôsobila vo Viedni, kde bola zároveň zodpovedná za všetky bývalé krajiny Habsburskej monarchie, teda aj za Slovensko a Česko. Na to, aby sa človek dozvedel o praktickom pôsobení Švédskej cirkvi v našich končinách občas musí vycestovať do Holandska.

Postupne prichádzajú aj známe tváre biskupov: rakúsky starokatolícky biskup Heinz Lederleitner, biskup Nezávislej filipínskej cirkvi Antonio Nercua Ablon, s ktorým sme sa v roku 2019 stretli na Letnej škole starokatolíckej teológie v Utrechte, či episkopálny biskup v Európe Mark Edington, s ktorým sme sa len pár dní predtým videli v Salzburgu. Veľmi rád sa tiež zoznamujem s Thomasom Peterssonom, biskupom Švédskej cirkvi z Visby. Je to totiž prvýkrát, čo sa vysviacky starokatolíckeho biskupa zúčastňuje aj biskup tejto luteránskej cirkvi, s ktorou starokatolíckej cirkvi Utrechtskej únie vstúpili do tzv. plného sviatostného spoločenstva v roku 2016 vďaka dokumentu Utrecht a Uppsala na ceste k spoločenstvu, ktorý máme preložený aj do češtiny.

Presúvame sa do kostola, ktorý je podobne ako mnohé iné kostoly v Holandsku poznačený radikálnou reformáciou. V Deventeri bolo pôvodne v 16. storočí zriadené biskupstvo, ktoré však existovalo iba pár desaťročí. Jeho dvaja biskupi sú pochovaní práve v krypte kostola sv. Lebuina. Po vlnách obrazoborectva na konci 16. storočia, keď v roku 1580 kostol zabrali kalvinisti, v ňom nenájdete žiadne obrazy ani sochy, len strohú a jednodu-

chú gotickú architektúru, ktorá však aj sama osebe pôsobí majestátnym dojmom. Dokonca aj meno kostola sa v tomto období zmenilo na jednoduché Grote Kerk – teda Veľký kostol, aby tak chrám neniesol meno svätca (patrocínium). Časy sa však našťastie posunuli – a tak dnešná bohoslužba bude opäť plná starobyľných liturgických symbolov a vône kadidla.

Vo veľkej sakristii sa postupne začíname pripravovať na bohoslužbu. Prichádza k nám jeden z kňazov so slovami: „Vytvorím z vás páry!“, na čo Maria, farárka Švédskej cirkvi, pohotovo reaguje: „OK, ja som rozvedená!“

Nasleduje krátka spoločná modlitba a za hlaholu zvonov v sprievode vyrážame hlavným námestím do kostola. Všade naokolo je veľa kamier, čo neskôr reflektujú aj niektoré holandské médiá. Nadpis jedného z článkov v novinách prevzal slová prekvapených okoloidúcich, ktorí sa pýtali: „Je to naozaj, alebo je to film?“ Scéna, ktorej boli svedkami, im jednoducho pripadala ako vystrihnutá z nahrávania historického filmu.

Pravdou však je, že Starokatolícka cirkev v Holandsku kladie veľký dôraz na svoju neprerušujúcu historickú kontinuitu. Na to, že ona je naozaj nositeľkou historického dedičstva svätého Willibroda (* 658, † 739), prvého arcibiskupa Utrechtu, ktorý má v Holandsku podobné postavenie ako u nás o viac než storočie neskôr svätý Cyril a Metod. Že ona je katolíckou cirkvou v Holandsku.

Až pri tejto vysviacke mi z jazyka všetkých tých symbolov „docvaklo“, ako veľmi kladú dôraz na to, že hoci sa kultúrno-spoločenský kontext okolo

nás mení, toto je neprerušená červená niť, ktorá pretína ich dejiny. „Stojíme v kontinuite s biskupom Willibrordom. Som jeho nástupca,“ povedal v jednom z rozhovorov pre médiá nový utrechtský arcibiskup Bernd Wallet, ktorý je v poradi jeho 83. nástupcom.

A hoci sa zvyčajne starokatolícke cirkvi k úcte relikvií svätých stavajú pod vplyvom nemeckej racionálnej a kritickkej teológie pomerne striedmo, pri tejto slávnosti v liturgickom sprievode kráčal aj svätý Willibrord. Teda aspoň to, čo z neho (asi) zostalo v historických relikviároch, ktoré boli pri úvodnej procesii prinesené na oltár.

Bohoslužba ako hlavný svätiťel predsedal haarlemský biskup Dick Schoon. Dvomi hlavnými spolusvätiťelmi boli nemecký starokatolícky biskup Matthias Ring a anglikánsky biskup Robert Innes. Celá bohoslužba, ktorá trvala približne dve a pol hodiny, bola v duchu starokatolíckej tradície v národnom jazyku – teda v holandčine, no kázeň sme dostali vytlačnú aj v anglickom preklade.

„Wow‘ – to povedal Bernd keď bol bol povolaný spomedzi nás 15. februára 2020, aby bol naším biskupom. (...) Vkladáme do teba našu nádej na základe toho, akým si bol kňazom, pastierom a kolegom. Cítíme istotu, že nájdeš odpovede na otázky, ktoré ešte neboli položené. Veríme, že nás môžeš inšpirovať a vdýchnuť nový život (čerstvú energiu) a nádej. (...) Zvolili sme si veselého a zbožného pastiera, ktorý optimisticky dôveruje Kristovi a jeho Cirkvi, dôveruje Kristovi, prameňu múdrosti,“ priblížila vo svojej osobnej kázni Marieke Ridder, kanonička starokatolíckej katedrály sv. Gertrúdy v Utrechte.

Biskupská vysviacka sa za normálnych okolností zvyčajne koná do troch mesiacov od voľby biskupa katedrálou kapitulou. Tentokrát to však kvôli pandémie nebolo možné a aj tejto niekoľkokrát odloženej biskupskej konsekrácie sa mohol zúčastniť len obmedzený okruh pozvaných ľudí.

Zaujímavosťou je, že pri vysviacke dostal Bernd Wallet od dekana utrechtskej katedrály do rúk historickú biskupskú berlu, dedičstvo po biskupoch Deventeru, zhotovenú zo zlata, striebra a medi v roku 1570 v Antwerpách, ktorú si biskupi odovzdávali z generácie na generáciu. Pre tento účel ju špeciálne zapožičalo múzeum Catharijneconvent v Utrechte, ktoré sa o ňu stará – a aj počas slávnosti bola pod ich drobnohľadom pracovníkov múzea v rukavičkách.

Tradícia v starokatolíckom poňatí ale neznamená iba slepé opakovanie minulých vecí. Nie je to múzeum či skanzen. Jej životaschopnosť bola aj pri tejto slávnosti nepochybne vyjadrená napríklad tým, že v liturgickom sprievode dnes ako duchovné rovnocenne kráčali muži aj ženy – farárky. Že kríž v liturgickom sprievode niesol jeden zo synov nového utrechtského arcibiskupa Bernda Walleta. Že ruky na biskupa počas vysviacky skladali biskupi viacerých tradícií, ktoré dnes stoja v plnom sviatostnom spoločenstve. Že biskupský prsteň vyrobila jeho manželka Elly, s ktorou spoločne vychovávajú štyri deti.

„Byť otvorený potrebám dnešných ľudí si vyžaduje niečo iné. Vyžaduje si to súcť s váhivosťou, pochybnosťami a nechuťou, ktoré sú známe mnohým z nás. Rovnako ako apoštolí,

ako sme počuli z evanjelia,“ dodala slávnostná kazateľka.

Bernd Wallet si za svoje biskupské heslo zvolil slová: In Christo Gaudium – V Kristovi (je) radosť. Heslo ako stvorené pre cirkev do (post)koronových čias! A presne túto radosť bolo vidieť a cítiť v jeho úprimnom a dojatom úsmeve, keď ho hlavný svätiteľ Dick Schoon v mitre a berle predstavil zhromaždeniu. V tom úsmeve bolo možné cítiť úľavu po dlhých mesiacoch príprav, starostí a čakania na túto chvíľu, ale zároveň aj radosť naozaj pokorného služobníka Kristovej cirkvi.

Ako to už pri takýchto príležitostiach býva dobrým zvykom, po bohoslužbe nasledovalo občerstvenie priamo v kostole a rozhovory s ľuďmi, ktorí na slávnosť pricestovali z tých najrôznejších končín a cirkevných tradícií.

Následne som sa z Deventeru presunul do Utrechtu, kde sa nasledujúci deň, teda v nedeľu popoludní uskutočnila slávnostná intronizácia nového arcibiskupa – teda jeho uvedenie do úradu. Išlo o jednoduchú večerovú bohoslužbu slova bez slávenia eucharistie v „jeho“ starokatolíckej katedrále sv. Gertrúdy.

Podľa starobylej tradície nového biskupa privítali zatvorené dvere, na ktoré zabúchal svojou berlou. Prichádzajúci biskup si tak má uvedomiť, že cirkev nie je jeho vlastníctvom, ale je to ona, kto mu otvára dvere. V katedrále následne po prvýkrát zasadol na svoju biskupskú katedru bohato vyzdobenú kvetmi. Keďže však ide o výrazne menší kostol než v Deventeri, tejto slávnosti sa, žiaľ, okrem pozvaných hostí nemohli kvôli protipan-

demickým opatreniam osobne zúčastniť ani mnohí miestni farníci.

Pri bohoslužbe kázal priamo arcibiskup Bernd. Vo svojom príhovore zdôraznil význam mestských kostolov a farností pre budúcnosť cirkvi ako miest otvorených dverí pre ľudí, ktorí hľadajú.

Po skončení bol opäť priestor na rozhovory s mnohými skvelými ľuďmi vrátane nového utrechtského arcibiskupa, ktorý prisľúbil, že nás určite príde navštíviť aj na Slovensko. V pamäti mi však utkvel najmä rozhovor s emeritným utrechtským arcibiskupom Jorisom Vercammenom, ktorý ma odchytil už pri odchode na vlak smerujúci na letisko. Veľmi živo sa zaujímal o situáciu v našich končinách – tak na Slovensku ako aj v Česku – a bolo cítiť, že mu na tom úprimne záleží. Okrem iného bol pre mňa tento záverečný moment pred odchodom ukázkovým príkladom pokojného a kultivovaného odovzdania biskupského úradu z generácie na generáciu. Verím, že sa mu raz naučíme aj v našom priestore...

Priamo z katedrály ma však čakal spätný chod cesty, o ktorej som písal v úvode: Amsterdam – Viedeň – Bratislava – a Trnava, kde som sa tesne po polnoci dostal späť do svojej vlastnej postele. Posilnený radostnými priateľstvami a pocitom, že v našom často vyčerpávanom úsilí a hľadaní nie sme sami, ale máme partnerov a sme súčasťou celku.

...a hneď po tomto nabitom víkende ma čakala vlastná úloha: cesta z Trnavy do Prahy na záverečnú obhajobu diplomovky zo starokatolíckej teológie na HTF UK.

Martin Kováč

Osmisměrka

Světce z dnešní tajenky je význačný lékař z přelomu 3. a 4. století. Žil v Níkomédii na území dnešního Turecka. Jako lékař byl velmi uznávaný a světovali se mu i ti nejvlivnější. Mezi jeho klienty byl také tribun Galerius, který usiloval o lásku císařovny. Ten snad ze žárlivosti udal našeho dnešního světce jako křesťana. Tak se stalo, že i přes jeho lékařskou reputaci a oblibu byl při procesech s křesťany v roce 305 popraven.

Měl pověst dobráka, protože chudinu prý léčil zdarma. V několika italských kostelích jsou uloženy ampule s jeho údajnou krví, která se čas od času zkapalňuje. Hlavu uchovávají v Lyonu, další části jeho těla naleznete (podobně jako u jiných svatých) po celé Evropě, například v Benátkách, Kolíně, Janově, Arles a na řadě dalších míst.

Připravil Kamil František Kozelský

A	K	P	A	K	O	N	Č	E	T	I	N	A	F	T	A
A	A	L	K	N	D	Ž	U	D	I	S	T	K	A	P	N
R	D	O	A	A	O	O	K	O	Č	Á	R	T	Ř	Á	T
G	E	C	B	G	B	L	C	P	A	Y	E	Í	V	L	U
U	S	H	V	V	U	E	I	E	S	Z	S	R	M	S	K
M	E	A	A	N	S	N	L	A	N	A	A	T	O	Y	A
E	B	Z	T	A	E	O	A	I	D	T	L	M	Z	M	R
N	E	A	S	S	V	C	P	A	L	E	U	O	O	S	C
T	K	D	N	T	E	H	I	E	S	B	M	R	L	E	H
P	O	K	E	D	R	C	Z	Ř	L	A	Á	D	A	N	I
E	L	Á	Ř	Č	Á	A	Ť	A	G	L	R	O	V	R	T
T	O	H	O	I	K	Ž	V	U	K	Y	I	T	I	E	E
R	G	A	K	Í	Ž	A	M	A	B	I	T	U	C	N	K
Ž	I	T	Ř	E	Š	N	I	Č	K	A	T	A	E	E	T
E	E	P	O	N	H	L	Í	Z	A	M	L	E	H	K	K
L	B	A	N	D	A	L	E	K	O	H	L	E	D	S	A

ALBUM ANTUKA ARGUMENT ARCHITEKTKA AUTODROM BANDA BANDÁŽ
BESEDA CESTA DALEKOHLED DEČKA DOCENTURA DŽUDISTKA
EKOLOGIE ETIKA HELMA HLÍZA KABEL KAPKA KOČÁR KONČETINA
KOŘEN KRYSA KŘÍŽNÍK LABUŤ LAGUNA LASER LAVICE LENOX
MEDAILON MORÁLKA MOZOL NAFTA NÁVRAT NESMYSL OBVAZ PETRŽEL
PINZETA PLOCHA PŘÍKAZ PŘÍSADA SEVERÁK SKENER STAVBA STRAVA
TAHÁK TRASA TŘEŠNIČKA TYGRICE

135
200
Erfener Jz

Dialog Církve Mar Toma a Utrechtské unie

Společná závěrečná zpráva Komise pro dialog
mezi Syrsko-malankarskou církví Mar Toma
a starokatolickými církvemi Utrechtské unie

Vychází český překlad knihy *Dialog Církve Mar Toma a Utrechtské unie.*

Zájemci se mohou obracet na své faráře.

Najdete nás také na webu a sociálních sítích!

www.starokatolici.cz

www.facebook.com/starokatolici.cr

Přihlašte se také k odběru novinek na www.starokatolici.cz/newsletter

**Starokatolická
církev v ČR**